

Τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ, ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη¹ [=παραδύθηκε] ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. 13 καὶ καταλιπὼν² [=ἀφοῦ ἐγκατέλειπε] τὴν Ναζαρέτ ἐλθὼν κατώκησεν³ εἰς Καπερναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν ἐν ὁρίοις⁴ [=στά σύνορα] Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλεὶμ· 14 ἵνα πληρωθῆ⁵ [=ἐκπληρωθεῖ] τὸ ρηθὲν διὰ Ησαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· 15 Ἦ Ζαβουλὼν καὶ γῆ Νεφθαλεὶμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, 16 ὁ λαὸς ὁ καθήμενος⁶ ἐν σκότει φῶς εἶδεν⁷ μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς. 17 Ἀπὸ τότε ἤρξατο⁸ [=ἔξεκίνησε] ὁ Ἰησοῦς κηρῦσσειν καὶ λέγειν· Μετανοεῖτε· ἤγγικεν⁹ [=πλησίασε] γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν

12/1/2020, Ματ-θ. 8' 12-17

- 1. παρεδόθη:** γ' ἐνικό πρόσωπο Παθ. Ἄορ. (παρεδόθη) τοῦ ῥ. Μ.Φ. παραδίδομαι· σύνθετο: παρά+δίδομαι (Ε.Φ. δίδωμι= δίδω, χαρίζω, ἐπιτρέπω· Π.Φ. δίδομαι· Μ.Φ. πάντοτε σύνθετο λ.χ. ἀποδίδομαι= πωλῶ)
- 2. καταλιπὼν:** μετοχή Ἄορ. β' (κατέλιπον), ἄρσεν. γένους, τοῦ ῥ. Ε.Φ. καταλείπω ὁ καταλιπὼν, ἡ καταλιπούσα, τό καταλιπὼν· σύνθετο: κατά+λείπω (ἔνεστ. λείπω (ἀφίνω), Πρτ. ἔλειπον, Μελλ. λείψω, Ἄορ. α' ἔλειψα, Ἄορ. β' ἔλιπον, Πρκμ. λέλοιπα, Υπερσ. ἐλελόπειν)
- 3. κατώκησεν:** γ' ἐνικό πρόσωπο Ἄορ. (κατώκησα) τοῦ ῥ. Ε.Φ. κατοικέω-ῶ· σύνθετο: κατά + οἰκέω-ῶ
- 4. ὁρίοις:** δοτ. πληθυντικοῦ τοῦ οὐσιαστ. τό ὄριον-ου (= τό σύνορο)
- 5. πληρωθῆ:** γ' ἐνικό, ὑποτακτ. ἔγκλ., Παθητ. Ἄορ. (ἐπληρώθη). τοῦ ῥ. Μ.Φ. πληρῶμαι – οὔμαι· Ε.Φ. πληρῶ-ῶ= συμπληρῶνω, γεμίζω.
- 6. καθήμενος:** μτχ. Πρκμ., ἄρσ. γένους, τοῦ ῥ. Μ.Φ. κάθημαι ὁ καθήμενος, ἡ καθημένη, τό καθήμενον (λαμβάνεται ὡς Πρκμ. τοῦ ῥ. καθέξομαι (ἔξομαι= κάθομαι πάντοτε σύνθετο: **καθέξομαι**)· ἔνεστ. καθέξομαι, Πρτ. ἐκαθέξομαι, Μελλ. καθεδοῦμαι, Παθ. Ἄορ. ἐκαθέσθην, Πρκμ. κάθημαι, Υπερσ. ἐκαθήμην)
- 7. εἶδεν:** γ' ἐνικό, Ἄορ. β' (εἶδον) τοῦ ῥ. Ε.Φ. ὁράω-ῶ, Πρτ. ἐώρα, Μελλ. ὄψομαι, Ἄορ. β' εἶδον, Πρκμ. ἐώρακα/ἐώρακα/ὄπωπα, Υπερσ. ἐωράκειν
- 8. ἤρξατο:** γ' ἐνικό, Ἄορ. β' (ἤρξαμην) τοῦ ῥ. Μ.Φ. ἄρχομαι (Ε.Φ. ἄρχω= κάνω ἀρχή, κυβερνῶ· Μ.Φ. ἀρχομαι= ἀρχίζω· Π.Φ. ἀρχομαι= ἐξουσιάζομαι)
- 9. ἤγγικεν:** γ' ἐνικό, Πρτ. τοῦ ῥ. ἐγγίζω (φέρω/ἔρχομαι πλησίον, πλησιάζω)· ἔνεστ. ἐγγίζω, Πρτ. ἤγγισον, Μελλ. ἐγγύ, Ἄορ. ἤγγισα, Πρκμ. ἤγγικα.

ΔΑΝΕΙΣΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Τεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Γερασίμου Ἰλισίων

Διαδικτυακά μαθήματα γιά τὴν κατανόηση
τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλώσσης

«Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πού μίλησε ὁ Ὅμηρος ὡς τὰ σήμερα, μιλοῦμε, ἀνασαίνουμε καὶ τραγουδοῦμε μέ τὴν ἴδια γλώσσα», Γιώργος Σεφέρης

ἀρarisκω [ἀρμόζω, ταιριάζω· διά συναρμογῆς κατασκευάζω, συναρμολογῶ· εἶμαι στενά συνδεδεμένος· (ριζικός τύπος: “ἄρω”)] → ἄρμενα (τά ἰστία τοῦ караβιού), ἀρμενίζω, ἀρετῆ, ἄριστος, ἀρμόζω, ἀρμονία

ἀργαλέος (ἐπίπνοος, ἐπίμοχθος) → ἀργάτης: ἐργάτης, ἀργάζομαι: ἐργάζομαι, ἐργαλεῖο

ἀρήγω (βοηθῶ, συντρέχω, παρίσταμαι) → ἀρωγός (βοηθός)

αὐτῆμαρ (αὐτό, ἡμαρ= ἡμέρα) → αὐθημερόν

ἄχθος (βάρος, φορτίον) → ἐπαχθής, ἀχθοφόρος

Ὀμηρικό Λεξικό Ι. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ, ἐκδ. 1888

λείπω, (Μ.Φ. λείπομαι)

θέμα -λειπ-, -λιπ-

παράγωγα:

λείμμα (αὐτό πού ἀπέμεινε), ἔλλειμμα, ὑπόλειμμα, ἔλλειψις, ἔλλιπής, ἐγκατάλειψις, λείψανον, ἀδιαλείπτως, λοιπός, λοισθιος (τελευταίος, ἔσχατος· πνέει τὰ λoίσθια), λιποταξία..

ἄρχω, (Μ.Φ. ἀρχομαι)

θέματα -ἀρχ-

παράγωγα:

ἀρχή, ἀπαρχή, ἀρχαῖος, ἀρχικός, ἵππαρχος, ὕπαρχος, ὑπαρκτός, ἀναρκτος (= αὐτός πού δέν ὑποτάσσεται), ἀναρχος (= αὐτός πού δέν ἔχει ἀρχή)..

Ποιές ἀπό τίς λέξεις τῆς στήλης Β' ἔχουν ἐτυμολογική συγγένεια/κοινὴ ρίζα με τίς λέξεις τῆς στήλης Α'· Κυκλώστε τίς σωστές.

A'	B'
λείπω	λοιπόν, κατάληψη, λειψυδρία, λῆμμα (κέρδος· καταχώρηση σέ λεξικό), ὑπόληψη, διάλειμμα, λιποψυχία, παράληψη
ἄρχω	ἄρχων, ἀρρηκτος, ἀρχοντικός, ἀρκετός, ἀρχιτέκτων, πειθαρχῶ, γυμνασιάρχης, ἀρχεῖα, ἄρτιος

www.agios-gerasimos.gr

Ἀθήνα 2019

ΜΑΘΗΜΑ 6ο

Β. Μέρη του Λόγου - Άρθρα - Ουσιαστικά

β. ΑΡΘΡΟ

Άρθρο: λέγεται ή μονοσύλλαβη κλιτή λέξη που κανονικά μπαίνει πριν τὰ ονόματα, όταν εμφανίζονται γνωστά και όρισμένα. Τό άρθρο συμφωνεί μέ τό όνομα (ουσιαστικό ή επίθετο) και τή μετοχή σέ: γένος, αριθμό και πτώση.

ό έρχόμενος	→	ό = άρσενικό
ή ζωή	→	ή = θηλυκό
τό σημείον	→	τό = ούδέτερο

Κλίση τών άρθρων

	Ένικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
Όν.	ό	ή	τό	οί	αί	τά
Γεν.	του	της	του	τών	τών	τών
Δοτ.	τώ	τη	τώ	τοίς	ταίς	τοίς
Αίτ.	τόν	τήν	τό	τούς	τάς	τά
Κλ.*	-	-	-	-	-	-

* Αντί για κλητική, που δέν διαθέτει τό άρθρο, όταν κλίνουμε τὰ ονόματα, βάζουμε συνήθως ένα επιφώνημα (ώ) που γι' αυτό λέγεται **κλητικό επιφώνημα** (διάφορο του "ώ" επιφώνημα θαυμασμού/έκπληξεως).

γ. ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

γ1. Ουσιαστικά λέγονται οί λέξεις που φανερώνουν: πρόσωπα, ζώα, πράγματα, ενέργεια, κατάσταση, ιδιότητα.

Όσα φανερώνουν **πρόσωπα, ζώα ή πράγματα** λέγονται συγκεκριμένα (π.χ. λέων, τράπεζα, Αριστοτέλης).

Όσα φανερώνουν **ενέργεια (πράξη), κατάσταση ή ιδιότητα** λέγονται άφηρημένα (π.χ. λευκότης, θυσία, ήρεμία).

✳ Τά συγκεκριμένα ουσιαστικά **λέγονται:**

1) κύρια ονόματα [όταν σημαίνουν ένα μόνο **όρισμένο** πρόσωπο, ζώο ή πράγμα],
π.χ.: Σωκράτης, Άθως, Πίνδος

2) κοινά ή προσηγορικά ονόματα [όταν σημαίνουν σύνολα ίδιου είδους],
π.χ.: βοσκός, άνθρωπος, όρος (= βουνό)

✳ Τά ουσιαστικά **διακρίνονται** αναλόγως του γένους **σέ:**

άρσενικά, θηλυκά και ούδέτερα

Άπό αυτά διακρίνουμε τά:

α) Μονο-κατάληκτα και μονογενή, όταν έχουν έναν μόνο τύπο και ένα μόνο γένος,
π.χ. ό άνήρ, ή όδος, τό σημείον.

β) Μονο-κατάληκτα και διγενή, όταν έχουν έναν μόνο τύπο αλλά δύο γένη,
π.χ. ό παις - ή παις, ό ίππος - ή ίππος.

γ) Δι-κατάληκτα και διγενή, όταν έχουν δύο γένη και δύο τύπους, έναν για τό άρσενικό και έναν για τό θηλυκό,
π.χ. ό μαθητής - ή μαθήτρια, ό λέων - ή λέαινα

✳ Έχουμε ουσιαστικά **ένικού, πληθυντικού και δυϊκού¹ αριθμού:**

i) ΕΝΙΚΟΥ αριθμού, **μόνον ή κυρίως:**

α) άφηρημένα,

π.χ.: δικαιοσύνη, όσιότητα, αλήθεια

β) μέταλλα,

π.χ.: χαλκός

γ) φυσικά σώματα/φαινόμενα/καταστάσεις, π.χ.: γή, ήχώ, πείνα

δ) μερικά προσηγορικά,

π.χ.: τό κνέφας (= σκοτάδι)

τό έλαιον

ε) τά περισσότερα κύρια,

π.χ.: Ένοφών, Ελλάδα, Θηβαΐδα

ii) ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΥ αριθμού, **μόνον ή κυρίως**

α) πολυ λίγα προσηγορικά,

π.χ.: αί έτησίαι (= μελέτεια)

β) μερικά κύρια πόλεων, τόπων κ.λπ.

π.χ.: Δελφοί, Αθήναι

iii) ΔΥΪΚΟΥ¹ αριθμού (όσα δηλώνουν ζεύγη): π.χ.: τώ όφθαλμώ (τά 2 μάτια)
τώ χείρε (τά 2 χέρια)

¹ δέν είναι σέ χρήση στη νεοελληνική γλώσσα

